

час як аморальна – зазіхає не на суб'єктивні права, а на загальні інтереси суспільства щодо традиційних уявлень про добро, зло та інші етичні цінності. Таким чином, принцип добросовісності своїм виявом охороняє суб'єктивні цивільні права та інтереси конкретно визначених учасників цивільного обігу, а принцип дотримання моральних засад суспільства щодо набуття, володіння, здійснення та захисту суб'єктивних прав торкається охорони тільки інтересів, до того ж не окремої особи, а суспільства в цілому.

Звичайно, висновок, зроблений у даній статті щодо розмежування досліджуваних категорій за наведеними вищими критеріями має бути додатково обґрунтований. При цьому, на наш погляд, аргументація має опиратися на існуючі розробки категорії «інтерес». Це дасть можливість більш точно окреслити прояв моральних засад в охороні суспільних інтересів.

Список літератури: 1. Цивільний кодекс України, прийнято 16.01.03р., із змінами та доповненнями, внесеними згідно із Законом України від 19.06.03р. №980-IV. 2. Садиков О.Н. Принципы нового гражданского законодательства СССР // Советское государство и право. 1991. №10. 3. Толстой Ю.К. Принципы гражданского права // Правоведение. 1992. №2. 4. Богданов Е.В. Категория «добросовестности» в гражданском праве // Российская юстиция. 1999. №9. 5. Емельянов В.И. Разумность, добросовестность, незлоупотребление гражданскими правами. М., 2002. 6. Щенникова Л.В. Справедливость и добросовестность в гражданском праве России // Государство и право. 1997. №6.

Надійшла до редколегії 23.03.04

В.М. Аверін

ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВЗАЄМВІДНОСИН МІЖ МІСЦЕВИМИ ДЕРЖАВНИМИ АДМІНІСТРАЦІЯМИ ТА ОРГАНАМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У БЮДЖЕТНОМУ ПРОЦЕСІ

Із прийняттям Конституції України в 1996 р. фактично завершився попередній етап комунальної реформи, який знаменувався утвердженням інституту місцевого самоврядування як елемента демократичного конституційного ладу держави.

Якщо початкові зміни і доповнення до Конституції УРСР (1978р.) були пов'язані передусім із спробами модернізації впливу колишньої союзної політичної і правової систем на суверенну Україну, то характерною ознакою розроблення і головне – схвалення 28 червня 1996 р. Конституції України стало вже намагання, у формі політичного компромісу, окреслити контури самостійного демократичного розвитку вітчизняних економічної, політичної, правової тощо систем та української державності на принципі конституціоналізму [1, с.17].

Ухвалений Основний Закон України ґрунтувався, зокрема, на думці, що конституція, яка, як правило, не деталізує, а тільки фіксує розвинені на певному етапі становлення державно-упорядкованого суспільства зв'язки і відносини між окремими державно-правовими інститутами, а також останніми і структурами громадянського суспільства, тобто засади кон-

ституційного ладу держави [2, с.7–24], має спиратися на національні традиції, культуру відповідного народу.

Ефективність Конституції України – це, по суті, проблема дієвості її норм, спрямованих на регулювання передусім існуючої системи суспільних відносин, які характеризуються нині ознаками незавершеності трансформаційного періоду руху нашого суспільства, його соціальної структурованості. Можна зазначити, що наскільки адекватно конституційно-правові норми відображають суспільну реальність, в тому числі рівень розвитку держави і чинного права, настільки вони й ефективні [3].

Виходячи з положень Конституції України, зокрема ст. 142, держава бере участь у формуванні доходів бюджетів місцевого самоврядування, фінансово підтримує місцеве самоврядування. Дане конституційне закріплення правового статусу держави стосовно формування доходів бюджетів місцевого самоврядування є фундаментом для визначення правових засад здійснення місцевими державними адміністраціями та органами місцевого самоврядування наданих їм повноважень в галузі бюджету, а також проблем, пов'язаних із здійсненням ними цих повноважень на всіх стадіях бюджетного процесу.

Зміни, що відбуваються в галузі бюджетних відносин, привертають все більше уваги та породжують численні дискусії науковців, аналітиків, фахівців з приводу позитивних та негативних наслідків бюджетної реформи.

Розглядаючи цю тему в правовому аспекті, здебільшого увага акцентується на констатації норм Бюджетного кодексу, що стали новелами і дуже мало уваги приділяється дослідженню правозастосовчої практики регулювання міжбюджетних відносин на місцевому рівні. Тому метою дослідження є насамперед аналіз правовідносин між органами місцевого самоврядування та місцевими державними адміністраціями – учасниками бюджетного процесу та міжбюджетних відносин на рівні місто районного значення – район та міська рада/виконавчі органи ради – райдержадміністрація – районна рада.

На думку автора, методологічно важливим для з'ясування поставленої проблеми є дослідження питань щодо співвідношення таких категорій, як виконавча влада та місцеве самоврядування у контексті бюджетного процесу, а також обсягу власних та делегованих повноважень місцевих державних адміністрацій і місцевого самоврядування в галузі бюджету.

Конституція України зафіксувала наявність в Україні інституту місцевих державних адміністрацій і місцевого самоврядування та означила деякі основні підходи до їх повноважень і порядку формування. Згідно з розділом IV Конституції України, Указом Президента від 15 грудня 1999 р. «Про систему центральних органів виконавчої влади» до системи органів виконавчої влади входять: вищий рівень – Кабінет Міністрів України; центральний рівень – міністерства, державні комітети, центральні органи виконавчої влади зі спеціальним статусом; місцевий рівень – місцеві державні адміністрації. Так ст. 118 Конституції України визначає що виконавчу владу в районах здійснюють місцеві державні адміністрації, які підзвітні і підконтрольні радам у частині повноважень, делегованих їм відповідними район-

ними радами. Важливим є те, що до сфери безпосереднього відання виконавчої влади належать економічні, правові, інформаційні, технічні, соціальні, ідеологічні, організаційні та інші ресурси. Виконавча влада спирається на значні території та контингенти людей, розгалужену систему своїх органів, які здійснюють управлінський вплив на сотні тисяч об'єктів [4, с.24].

Слід зазначити, що Закон України «Про місцеві державні адміністрації» визначивши основні завдання та повноваження місцевих державних адміністрацій, не розмежував їх на власні та делеговані.

Так, до основних завдань місцевих державних адміністрацій в галузі бюджету відповідно до ст.2 Закону України «Про місцеві державні адміністрації» належать підготовка та виконання відповідних бюджетів; звіт про виконання відповідних бюджетів та програм; взаємодію з органами місцевого самоврядування; реалізацію інших наданих державою, а також делегованих відповідними радами повноважень. Повноваженнями місцевих державних адміністрацій в галузі бюджету ст.18 Закону України «Про місцеві державні адміністрації» визначені наступні: складання і подання на затвердження ради проекту відповідного бюджету та забезпечення його виконання; звіт перед відповідною радою про його виконання; подання в установленому порядку до органів виконавчої влади вищого рівня фінансових показників і пропозицій до проекту Державного бюджету України, пропозицій щодо обсягу коштів Державного бюджету України для їх розподілу між територіальними громадами, розмірів дотацій і субсидій, даних про зміни складу об'єктів, що підлягають бюджетному фінансуванню, балансу фінансових ресурсів для врахування їх при визначенні розмірів субвенцій, а також для бюджетного вирівнювання виходячи із забезпеченості мінімальних соціальних потреб; отримання від усіх суб'єктів підприємницької діяльності незалежно від форм власності інформації, передбаченої актами законодавства для складання і виконання бюджету; здійснення фінансування підприємств, установ та організацій освіти, культури, науки, охорони здоров'я, фізичної культури і спорту, соціального захисту населення, переданих у встановленому законом порядку в управління місцевій державній адміністрації вищими органами державної та виконавчої влади або органами місцевого самоврядування, що представляють спільні інтереси територіальних громад, а також заходів, пов'язаних із розвитком житлово-комунального господарства, благоустроєм та шляховим будівництвом, охороною довкілля та громадського порядку, інших заходів, передбачених законодавством.

Разом з тим ст.34 згаданого закону встановлює, що місцеві державні адміністрації здійснюють повноваження, делеговані їм відповідними обласними, районними радами, при цьому делегування радами повноважень місцевим державним адміністраціям супроводжується передачею фінансових, матеріально-технічних та інших ресурсів, необхідних для їх здійснення.

Проаналізувавши ці положення, можна зробити висновок, що практично неможливо визначити, які з повноважень є власними, а які делегуються органами місцевого самоврядування (виконання останніх і передбачає їх підзвітність та підконтрольність). Наприклад, згідно з п. 4 ст. 44 За-

кону України «Про місцеве самоврядування в Україні» підготовка і подання до відповідних органів виконавчої влади фінансових показників і пропозицій до проекту Державного бюджету України, є повноваженням, яке ради делегують держадміністраціям. Однак п. 2 ст. 18 Закону України «Про місцеві державні адміністрації» і визначає дане повноваження галузевим, не згадуючи, що воно делеговане. Таких повноважень, які за своїм змістом збігаються з деякими повноваженнями місцевих державних адміністрацій, чимало.

Закони України «Про місцеве самоврядування в Україні» та «Про місцеві державні адміністрації» не дають відповіді на питання, яким документом мають керуватися бюджетні установи та організації в разі видання, наприклад, місцевою державною адміністрацією і виконкомом міської ради нормативних актів, які стосуються одного і того ж питання, наприклад, встановлення та регулювання цін та тарифів. Тут спостерігається колізія інтересів та повноважень органів держави та органів місцевого самоврядування, виникає своєрідна конкуруюча компетенція [5, с.302].

Щодо відносин місцевих державних адміністрацій з органами місцевого самоврядування базового рівня, то ст.25 Закону України «Про місцеві державні адміністрації» визначає, що місцеві державні адміністрації на відповідній території взаємодіють з сільськими, селищними і міськими радами, їх виконавчими органами та сільськими, селищними і міськими головами, сприяють у здійсненні ними власних повноважень місцевого самоврядування, зокрема у вирішенні питань економічного, соціального та культурного розвитку відповідних територій, зміцнення матеріальної та фінансової бази місцевого самоврядування, контролюють виконання наданих їм законом повноважень органів виконавчої влади, розглядають та враховують у своїй діяльності пропозиції депутатів, органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб.

Місцеві державні адміністрації не мають права втручатися у здійснення органами місцевого самоврядування власних повноважень.

Для здійснення спільних програм місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування можуть укладати договори, створювати спільні органи та організації.

Відповідно до чинного законодавства – місцеве самоврядування в Україні – це гарантоване державою право та реальна здатність територіальної громади – жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища, міста – самотійно або під відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України. Місцеве самоврядування є одним з головних елементів розвитку демократичного конституційного ладу. За своєю природою воно виступає як специфічна форма реалізації публічної влади, відмінної як від державної, так і об'єднань громадян. Воно втілює місцеві корпоративні інтереси територіальних громад, тоді як держава – загальнонаціональні інтереси, а політичні партії чи громадські організації – політичні, соціальні, культурні та інші інтереси своїх членів. Місцеве самоврядування відрізняється від інших

форм здійснення публічної влади своїми інститутами, формами діяльності, повноваженнями, правовим захистом і відповідальністю.

Місцеве самоврядування в Україні здійснюється територіальними громадами сіл, селищ, міст безпосередньо і через сільські, селищні, міські ради та їх виконавчі органи, а також через районні та обласні ради, які представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ та міст.

До виключної компетенції міських рад у галузі бюджету ст.26 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» віднесено вирішення таких питань: затвердження місцевого бюджету, внесення змін до нього; затвердження звіту про виконання відповідного бюджету; встановлення місцевих податків і зборів та розмірів їх ставок у межах, визначених законом; прийняття рішень щодо отримання позик з інших місцевих бюджетів та джерел, а також щодо передачі коштів з відповідного місцевого бюджету; прийняття рішень щодо надання відповідно до чинного законодавства пільг по місцевих податках і зборах; встановлення для підприємств, установ та організацій, що належать до комунальної власності відповідних територіальних громад, розміру частки прибутку, яка підлягає зарахуванню до місцевого бюджету; затвердження відповідно до закону ставок земельного податку, розмірів плати за користування природними ресурсами, що є у власності відповідних територіальних громад.

До повноважень виконавчих органів міських рад в галузі бюджету ст.28 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» віднесено вирішення таких питань:

а) власні (самоврядні) повноваження: складання проекту місцевого бюджету, подання його на затвердження відповідної ради, забезпечення виконання бюджету; щоквартальне подання раді письмових звітів про хід і результати виконання бюджету; підготовка і подання відповідно до районних, обласних рад необхідних фінансових показників і пропозицій щодо складання проектів районних і обласних бюджетів; здійснення в установленому порядку фінансування видатків з місцевого бюджету;

б) делеговані повноваження: здійснення відповідно до закону контролю за дотриманням зобов'язань щодо платежів до місцевого бюджету на підприємствах і в організаціях незалежно від форм власності.

До виключної компетенції районних рад в галузі бюджету ст.43 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» віднесено вирішення таких питань: затвердження відповідно районних, обласних бюджетів, внесення змін до них, затвердження звітів про їх виконання; розподіл переданих з державного бюджету коштів у вигляді дотацій, субвенцій відповідно між районними бюджетами, місцевими бюджетами міст обласного значення, сіл, селищ, міст районного значення.

Аналізуючи проблеми взаємовідносин між місцевими державними адміністраціями та органами місцевого самоврядування у бюджетному процесі слід зазначити, що ст. 119 Конституції України визначає, що місцеві державні адміністрації на відповідній території забезпечують взаємодію з органами місцевого самоврядування та реалізацію інших наданих державою, а також делегованих відповідними радами повноважень.

Існуюча система правового розмежування функцій і повноважень органів місцевого самоврядування та органів державної виконавчої влади включає різні юридичні засоби: нормативно-правові, договірні, судові тощо. Тільки поправки до самої Конституції України у частині функцій і повноважень цих органів можуть привести до зміни існуючого конституційного розмежування їх функцій і повноважень. Найдосконаліше законодавство не виключає компетенційних суперечок між органами. Тому суперечки між органами самоврядування і державної виконавчої влади у певній частині об'єктивні і до них слід ставитись як до природних явищ: їх треба розуміти і використовувати для суспільного блага. Компетенційні спори не можна розглядати тільки як зло, якого слід уникати. Вони можуть бути важливим стимулом прогресу в правовому регулюванні суспільних відносин. Якщо суперечка не пов'язана з амбіціями чи іншими суб'єктивними чинниками в діяльності, наприклад, чиновників, то вона свідчить про виникнення якоїсь нової суспільної реальності, що потребує врегулювання з урахуванням чинного законодавства та його принципів [6, с.78].

Прийняття Конституції України (1996р.), Законів України «Про місцеве самоврядування в Україні»(1997р.) та «Про місцеві державні адміністрації», ратифікація Верховною Радою України в липні 1997 р. Європейської хартії місцевого самоврядування та прийняття Бюджетного кодексу (2001р.) створило передумови для бюджетної децентралізації і стало логічним продовженням інституційних реформ міжбюджетних відносин в Україні.

Реформа міжбюджетних відносин в Україні ставить перед собою наступні завдання: запобігання виникненню міжбюджетної заборгованості, яка на сьогодні не врегульована; приведення у відповідність розміру державних зобов'язань за видатками з обсягами їх фінансування; створення стимулів для місцевих органів влади до збільшення обсягу своїх надходжень до бюджетів завдяки поліпшенню фінансового управління ресурсами шляхом застосування прозорих і раціональних методів; стабільність і передбачуваність міжбюджетних відносин між державним бюджетом і місцевими бюджетами для забезпечення належного рівня прогнозування і управління ресурсами місцевими органами влади (це насамперед стосується трансфертів); запровадження інвестиційних трансфертів для забезпечення розвитку суспільних послуг та соціальної інфраструктури; закріплення за центральним рівнем фінансової відповідальності за фінансування державних соціальних програм.

Згідно зі ст.19 Бюджетного кодексу бюджетний процес включає чотири стадії: 1) складання проектів бюджету; 2)розгляд та прийняття закону про Державний бюджет України, рішень про місцеві бюджети; 3) виконання бюджету, в тому числі внесення в разі необхідності змін до закону про державний бюджет України, рішень про місцеві бюджети; 4) підготовку, розгляд та оцінку звіту про виконання бюджету і прийняття рішення щодо нього. Тому правове регулювання взаємовідносин між місцевими державними адміністраціями та органами місцевого самоврядування у процесі

складання, затвердження і виконання місцевих бюджетів є визначальним у забезпеченні ефективності усього бюджетного процесу на всіх його стадіях.

Разом з тим, у контексті бюджетного процесу виникає певне застереження, яке передбачає, що органи місцевого самоврядування не завжди здатні забезпечити виконання наданих їм повноважень і держава у цьому випадку повинна мати певні механізми, які б унеможливили невиконання учасниками бюджетного процесу наданих їм повноважень.

Для узгодженості процесу формування місцевих бюджетів, визначення термінів отримання інформації, необхідної для обрахунку обсягів бюджетів та міжбюджетних трансфертів, своєчасного затвердження місцевих бюджетів Бюджетним кодексом визначено чіткий бюджетний календар їх складання та затвердження (статті 75-77), але не визначено відповідальність місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування за його виконання.

Ст.142 Конституції України передбачає, що витрати органів місцевого самоврядування, котрі виникли внаслідок рішень органів державної влади, компенсуються державою. Ст.67 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» також передбачає цю норму. Що ж стосується відшкодування втрат доходів бюджету в ході його виконання у зв'язку з прийняттям рішень органами влади, то такої норми немає у Бюджетному кодексі.

Слід зауважити, що і в окремих статтях Бюджетного кодексу до складу місцевого самоврядування включено обласні й районні органи влади. Так, наприклад, ст.81 визначає, що міжбюджетні відносини – це відносини між державою, Автономною Республікою Крим та місцевим самоврядуванням щодо забезпечення відповідних бюджетів фінансовими ресурсами, необхідними для виконання функцій, передбачених Конституцією України та законами України. Ст.ст. 89, 90 Кодексу передбачають види видатків, що здійснюються з районних та обласних бюджетів і враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів, тобто йдеться про відносини з місцевим самоврядуванням.

У Бюджетному кодексі зроблено спробу розподілити види видатків між ланками бюджетної системи. Якщо у ст.82 в загальному вигляді відображено види видатків, які повинні проводитися за рахунок державного та місцевих бюджетів, то критерії розподілу видів видатків між місцевими бюджетами, визначені ст.86, не піддаються логіці. Так, перша група – це видатки на фінансування бюджетних установ і заходів, які забезпечують необхідне першочергове надання соціальних послуг, гарантованих державою, і які розташовані найближче до споживачів, а друга група – видатки на фінансування бюджетних установ та заходів, які забезпечують надання основних соціальних послуг, гарантованих державою для всіх громадян України. Яка між цими групами відмінність – обидві групи передбачають видатки на фінансування бюджетних установ та заходів, які забезпечують надання гарантованих державою соціальних послуг, тільки у першому випадку «необхідне першочергове», а в другому – «надання основних». Методика визначення першочергових, основних чи не основних невідома. При цьому є ще і третя група – теж видатки на фінансування бюджетних уста-

нов та закладів, які забезпечують гарантовані державою соціальні послуги, але вже для окремих категорій громадян, або фінансування програм, потреба в яких існує в усіх регіонах України. Якщо спиратися на це положення, то не зрозуміло, до якої групи тоді можна віднести, скажімо, програму розвитку середньої освіти – до «необхідного першочергового» надання послуг, до гарантованих державою соціальних послуг для всіх громадян чи до видатків, що визначаються програмою?

Суперечливим є положення ст.77, якою визначається порядок затвердження місцевих бюджетів. Частина перша цієї статті передбачає, що відповідні ради при затвердженні місцевих бюджетів повинні врахувати обсяги міжбюджетних трансфертів та інші положення, необхідні для формування місцевих бюджетів, що були затверджені Верховною Радою України при прийнятті проекту закону про Державний бюджет України у другому читанні. А друга частина цієї статті свідчить, що обласні й районні бюджети затверджуються відповідними радами не пізніше, ніж у двотижневий термін після офіційного опублікування закону про Державний бюджет України.

Пункт 29 ст.2 Бюджетного кодексу визначає, що фінансовий норматив бюджетної забезпеченості – гарантований державою в межах наявних бюджетних ресурсів рівень фінансового забезпечення повноважень місцевих державних адміністрацій та виконавчих органів місцевого самоврядування, що використовується для визначення обсягу міжбюджетних трансфертів. По-перше, бюджет – це план формування і використання фінансових ресурсів, тобто бюджет є складовою частиною фінансів, а по-друге, бюджет має забезпечувати коштами реалізацію завдань і функцій, що здійснюються органами місцевого самоврядування, а не лише повноваження органів виконавчої влади. Пункт 2 ст.62 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» визначає, що мінімальні розміри місцевих бюджетів визначаються на основі нормативів бюджетної забезпеченості на одного жителя з урахуванням економічного, соціального, природного та екологічного стану відповідних територій, виходячи з рівня мінімальних соціальних потреб, встановленого законом.

У главі 15 Бюджетного кодексу вже не говориться про норматив бюджетної забезпеченості як гарантований рівень фінансового забезпечення, а сказано, що він визначається шляхом ділення загального обсягу фінансових ресурсів, які спрямовуються на реалізацію бюджетних програм, на кількість жителів чи споживачів соціальних послуг тощо. Насамперед постає запитання, про які саме бюджетні програми йдеться, адже за визначенням бюджетна програма – це систематизований перелік заходів, спрямованих на досягнення єдиної мети і завдань, виконання яких пропонує та здійснює розпорядник бюджетних коштів відповідно до покладених на нього функцій. Якщо це зведення запропонованих до виконання програм, то вони вочевидь не будуть забезпечені коштами, а якщо в межах сум, визначених у законі про державний бюджет на відповідний рік, то цього не може бути зроблено, оскільки у державному бюджеті не визначаються бюджетні програми, що здійснюються місцевими органами влади.

Глава 15 Бюджетного кодексу має назву «Розрахунок видатків, що враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів», однак нічого не сказано, які бюджети мають на увазі. Ст.88 глави 14 визначено видатки, що здійснюються із бюджетів сіл, селищ, міст районного значення, але незрозумілою є норма частини 3 ст.94, згідно з якою «загальний обсяг фінансових ресурсів, що спрямовується на виконання бюджетних програм місцевими бюджетами, розподіляється між видами видатків відповідно до пріоритетів бюджетної політики держави». На наш погляд, ця норма потребує уточнення з урахуванням положень Закону України «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії» та запровадження системи державних мінімальних стандартів і нормативів, які можна було б покласти в основу визначення обсягу видатків, здійснюваних за рахунок місцевих бюджетів [7, с.8]

На підставі викладеного вище можна зробити наступні висновки:

Необхідно внести зміни до глави 2 «Основні галузеві повноваження місцевих державних адміністрацій» Закону України «Про місцеві державні адміністрації» визначивши основні повноваження місцевих державних адміністрацій з розмежуванням їх на власні та делеговані.

Потребує удосконалення практика договірних відносин між місцевими державними адміністраціями та органами місцевого самоврядування щодо здійснення спільних програм.

У бюджетному законодавстві слід було б відобразити лише принципи розподілу видів видатків між ланками бюджетної системи, основним серед яких має бути принцип адекватності бюджетних видатків повноваженням, закріпленим за відповідним рівнем управління. Такі повноваження повинні визначатися відповідними законами, а не в бюджетному законодавстві.

Потребує суттєвого вдосконалення порядок затвердження місцевих бюджетів та процедур правового вирішення «конфлікту інтересів» на рівні «район – місто районного значення».

Забезпечення самостійності бюджетів має здійснюватися не лише шляхом реалізації права органів влади на самостійний розгляд і затвердження своїх бюджетів, а перш за все шляхом закріплення за бюджетами кожного рівня такого розміру доходів, якого було б достатньо для фінансування мінімально необхідних видатків, визначених відповідно до державних соціальних норм і стандартів.

Необхідно внести до Закону України «Про Державний бюджет України» розділ – «Компенсація витрат, пов'язаних із виконанням органами місцевого самоврядування рішень органів державної влади».

У главі 15 Бюджетного кодексу необхідно визначити, на який показник повинні ділитися фінансові ресурси: на кількість жителів чи кількість споживачів соціальних послуг?

Список літератури: 1. Селіванов В. Демократичний вимір конституційної реформи в Україні: обумовленість і необхідність// Право України. 2003. №8. 2. Проблеми реалізації Конституції України: теорія і практика/ Відп. ред. В.Ф.Погорілко: Монографія. К., 2003. 3. Стратегія політичної реформи. Виступ Президента України Л.Д.Кучми у Верховній Раді України у зв'язку із щорічним Посланням Президента

України до Верховної Ради України// Урядовий кур'єр. 2003. 16 квіт. 4. Макаренко О. Щодо співвідношення понять «орган виконавчої влади» та «орган державного управління»// Право України. 2000. №6. 5. Баймуратов М. Законодавство України про місцеве самоврядування: актуальні питання реалізації // Збірник наукових праць Академії державного управління. К., 1999. Вип. 1. 6. Дробуш І. Компетенційні спори між органами місцевого самоврядування та місцевими державними адміністраціями: шляхи їх вирішення// Управління сучасним містом. 2001. №4-6(2). 7. Буковинський С.А. До питання про Бюджетний кодекс України// Фінанси України. 2003. №4.

Надійшла до редколегії 30.04.04

С.О. Сліпченко

УТОЧНЕННЯ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ПРИВАТИЗОВАНОГО У ШЛЮБІ ЖИТЛА ЗА РАХУНОК ЖИТЛОВИХ ЧЕКІВ

Одним із засобів реалізації громадянами права на житло, що передбачені ст. 47 Конституції України, є набуття його у власність. Діюче законодавство надає широкий спектр таких засобів здійснення цього права; один із них – відноситься приватизація житла.

Зараз приватизація житла продовжується. Все більше й більше житлових приміщень переходить у власність громадян, тому необхідно чітко розуміти юридичні наслідки цього процесу. Однак, при вирішенні судових справ існує складність у визначенні правового режиму приватизованого житла і, зокрема, стосовно виду права власності, що виникає між особами, які перебувають у шлюбі. Цим продиктована актуальність даної статті.

Згідно з Законом України «Про приватизацію державного житлового фонду» передача займаних квартир (будинків) здійснюється в спільну сумісну або часткову власність наймача та всіх членів його сім'ї. Причому, ст.5 Закону вказує на єдину ознаку, відповідно до якої членами сім'ї наймача визнаються лише ті громадяни, які постійно проживають у квартирі (будинку) разом з ним або за якими зберігається право на це житло. До таких осіб можуть бути віднесені не тільки батьки, дружина, діти, інші родичі, а й особи, що не є родичами (це фактичне подружжя, утриманці та інші), з обов'язковою умовою постійного проживання з наймачем.

Таким чином, подружжя, що проживає разом і приватизувало своє житло, набуває його у спільну власність. Наголосимо, що такий правовий режим житла виникає в тому випадку, коли чоловік і дружина мешкають разом. Причому, за домовленістю між ними може виникнути як спільна сумісна, так і спільна часткова власність.

Разом з тим, нерідкими є випадки, коли подружжя проживає у різних місцях, тобто окремо. У свою чергу, Закон України «Про приватизацію державного житлового фонду» не визнає подружжя, що проживає окремо один від одного, членами сім'ї. У зв'язку з останнім виникає питання, яке право власності виникає при приватизації житла тільки одним із подружжя, що проживав окремо: спільна чи роздільна (особиста приватна)*?

*Право роздільної власності кожного з подружжя, що було закріплено Кодексом про шлюб та сім'ю України, у Сімейному кодексі України поіменовано як право